

MINDÁK DÁNIEL

Non sum dignus

MINDÁK DÁNIEL (1989) Budapest

A medve érezte meg először jövetelünket. Hátsó lábaira állva csörgette láncait, hosszú kutyaorrát a nyugati szélbe fordította, szipákkolt, szuszogott a felvonóhid alatti árokban. Az örök még nem figyeltek fel a porfellegre, a királyné medvéje kiszagolta, emberek és lovak, tehát hús és vér közeleg. A menet élén állók magasra emelték a zászlókat, szalagjaikat, kardjukat fürdőztették a napsütésben, hogy Esztergom lakói láthassák, Árpád-nembeli Emerik fia Román győzelemmel tér haza. A várbeliek a kapu előtt gyülekeztek, integettek, majd amikor az élcsapat hozzájuk ért, ki-ki házastársát, rokonát kereste. A gömbölyű hasú Matilda királyné napellenzőt tartó szolgáitól szabadulva csókkal üdvözölte férjét. Felröptették a király kerecsensólymát, és az állat széles köröket repülve hirdette az Árpád-nemzetség dicsőségét. A király karon fogta feleségét, és a vár belseje felé vezette.

Mentem én is, de még egy teendőm adódott. Nekem kellett, parancsra, a trónkövetelő Vladiszláv fejét kítűzni a kapubástyára. Cserepek élébe és a kövek közti résekbe kapaszkodva felmáztam a falon, én, a méltatlan szolga, akit se fia, se borja nem siratott volna, ha lezuhan. A bőrszákból elővett, kicsit megfeketedett fejet a gerincvelőnél ráhúztam a falból kiálló kampóra. Fiatal, magas, hosszú orrú legény volt Vladiszláv, még csak ritkás csomókban nőttek szőrpamacsok a pofája szélén. Vastag nyakát durván, legalább három csapással választották el testétől. Így végezte az a herceg, akinek családi hagyománya a magyarokra törni.

Körbenéztem a magasból, nyugat felé még messze kígyóztak a királyi sereg félig felbomlott sorai, vasas németek, bőr- vagy posztózekés magyarok, szekerek, gyalogos kísérők igyekeztek átjutni a kapun. A király és a legfontosabb tanácsadók körül mint böglyök szálldostak, akik ezen az órán is ünneplés helyett a keleti elégedetlenekre akartak szót vesztegetni. A lehangosabbnak maga a király nyomott boroskupát a kezébe, hogy vegye észre feladatát. Végre nekem is sikerült teletöltenem kulacsomat, és elvegyülnöm a rokonaikat, várbelieket történetünkkel szórakoztató katonatársaimmal.

Béla, Magnus, Vladiszláv, a hányinger kerülget idegen nevük hallatán, és még ezek akartak az uraink lenni. A magyarok azt a törvényt hozták, hogy csak Árpád fiait választják az ország élére, utána pedig csak István fiait, mert az apákat a fiúk kövessék hivatalukban. Ezért követte Istvánt Emerik, őt pedig Román. Emerik pedig trónörökös herceg volt, amikor egy sebzett vadkan megtámadta. Apám, Acsád, noha csak hajtónak vitték ki az erdőbe, nyársával szájon szúrta a disznót, így megmentve a herceget. Tettéért felvették a királyi család orosz testőrzoí közé. És mint már mondtam, az a törvény, hogy az apák hivatalát a fiúk örököljék, én kerültem helyére.

Egy emberöltővel korábban, Emerik trónra kerülése után a németek hozták Béla herceget hatalmas sereggel. A mieink, ahogy szokásba jött, visszavonultak a Dunántúlról, vittek minden mozdíthatót, az üres házakat felégették. Esztergomnál azt mondta Emerik király: A magyarok királya meghalhat, de nem menekülhet el székvárosából. Megvágta karját, egy csepp vérének üvegfiolába csorgatta, a fiolát kilógatta a székesegyház tornyából, és azt mondta, amíg vér van szívében, addig harcolni fog. A németek körbefogták, de a ma-

gas falakat nem tudták megmászni. Közben Vata és Bonyha lovasai kívülről a németeket kerítették be. Nyíltan nem mutatkoztak, de a táboron kívül tekerőket megszabadították földi életük sanyarúságától. Három hét múlva megették volna az egeret is a németek, de egy sem jutott kezeik közé. Amikor rájuk gyűjtötták a tábort, a császár kért békét. Emerik király azt mondta, csak Istentől teremtett életüket vihetik ki az országból, a német császár és a bivalyfejű Béla herceg anyaszült meztelenül, gyalog takarodott el Esztergom alól. Apám ott volt, látta, a császár is ugyanolyan férfi, mint a világfa kisarjadása óta mindenki más. A neszmélyi révnél járt a szomorú menet, amikor királyunk utánuk küldte a császár és a papok alsóruháit.

A németek kikergetése után a papokat békítette meg Emerik király, mert úgy mondják, a római latin és a bizánci görög pátriárka annyira megutálták egymást, annyit vitakoztak, hogy már-már kettészakadt a papi rend. Végül abban állapodtak meg, hogy ismét öt pátriárka lesz, kettő latin, kettő görög, az ötödik Magyarország helyett ment Velencébe, mert Magyarországon és Velencében karattyolnak latinul a papok, de az urak barátai a görög császárnak. És a papok nem szeretik hallgatni a földet túró emberek jajveszékelését, meg szagolni a disznók bűzét. A püspökök pedig még olyanabbak, mint a papok, tehát ők még kevésbé szeretik az egyszerű emberek és a disznók közelségét. A pátriárka pedig, úgy mondták, olyan a püspöknek, mint a püspök a papnak, következésképp ő még kevésbé szereti a bűdöset. A pátriárka tehát csak olyan városban él, ahol kőházban alszanak az emberek, naponta fürödnek, disznót pedig csak tányéron látnak. A magyaroknak nincs ilyen városuk, ezért került a magyaroknak Emerik király érdemén járó pátriárka Velencébe. Így a magyarok és a velenceiek örök szövetségesei lettek egymásnak, amit kettős házasságkötéssel pecsételtek meg: Román trónörökös elvette a velencei Orseolo Péter herceg lányát, Matildát; a velencei trónörökös ugyanakkor feleségül vette Árpád-nembeli Zoét, Emerik király lányát.

Öt évre a pátriárkák összebékítésére meghalt Emerik király, és akkortól két özvegy királynéja lett a magyaroknak, a latin Gizella és a görög Szünadéné. A két özvegy egymás mellett lakik, egymás mellett imádkozik és egymással vitakozik reggeltől éjszakáig, hogy melyik rítus igazabb. A bölcs Gellért püspök szavaival: ennyivé szelídült latinok és görögök vitája, már nem pátriárkák szitkozódznak, csak öregasszonyok.

Hazaérkezésünk napja az ünneplésé volt, a másnap a józanodásé, mert a bajoknak még nem értünk végére. Magnus és Vladiszláv kémei bejárták az országot, mint rossz szellemek. Bárcsak tűzcsóvát vetettek volna a házakra, hogy lássuk, merre járnak a gonoszok. Helyette a tudatlanok fülébe duruzsoltak, lázadásra és a régi hithez visszatérésre biztatták őket. Úgy mondják, mire az ispánok észrevették, mi történik, addigra az izgatók köddé váltak, csak mérgükkel fertőzték a levegőt. Bár Magnus és Vladiszláv fejét bárki láthatta kampóra tűzve, a Tisza mellékén a régi vallás híveinek békétlenségét, úgy mondták, két levágott fejjel már nem lehet lecsendesíteni.

Egyik nap azt jelentették, hogy a nyugtalanok csendesíthetők lennének, csak a királlyal és főembereivel szeretnének beszélni; másnap csatakos, ziháló futár jött ugyanonnan, hogy a templom ég, a papot megölték, aki védelmére kelt, azt kaszákkal kergették a nádasba.

A sokadik futár nekem is hozott levelet Csanádról, báránybőr nyesedékre írva. Az ember sokat kérdezősködött, mire megtalálta Saulust, akit inkább Acsád fia Kada néven ismernek. Forgattam a bőrt jobbra és balra, és egy nap, egy este lebzseltem a székesegyház mellett, mire egy pap felolvasta nekem.

Szeretett testvérem az Úrban! Amikor ezt írom, még nem tudom, megmenekülsz-e a háború forgatagából. De ne feledd, ahogy Gellért püspök is mondta,

a testi veszedelmeknél jóval nagyobb az a veszély, ami lelkedre leselkedik. És ha netalántán meghalnál, lelked még akkor is üdvösségre juthat, ha alázatosan imádsz Istenünket. Ellenben ha lelkedet engeded át az ördögnek, tested és lelked egyaránt menthetetlen kárhozatra jut. A példa megjavít vagy megfertőz másokat. Ha te megmented lelkedet, mások is követni fognak, míg ha hagyod belsődbe férkőzni az ördögöt, belőled kiindulva másokat is magával ragadhat. Tegyel meg tehát mindent magad és szeretteid megmeneküléséért. Viseld szent vallásunk jelképeit, mutass be áldozatokat, és ha tudatlan vagy ördögtől megszállott embert láatsz, közeléből is menj el, nehogy az ördög átugorjék a te lelkedbe.

Azért írok neked erről, mert vész tombol minden eddiginél istentelenebb korunkban. Kevesek tudatlansága vagy gonoszsága is elég lehet mindnyájunk elpusztításához. A tudatlanok nem viselik vallásunk szent jelképét, és nem fogadják meg a papok tanítását. A gonoszok gyűléseket tartanak, énekelnek és mulatoznak, és olyan tiszteletlenségeket követnek el, amiről jobb nem is beszélni. De sorsuk halál és pusztulás lesz, és vele mindenkié, aki ezekkel érintkezik.

Felelősséged járjon elmédben szüntelenül!

Konstantin.

Katalin húgod megint gyereket vár.

Kár volt a báránytól elvennie a bőrét. Kezdjük ott, hogy ne papoljon nekem veszélyről, nekem, akinek kopogtak pajzsán a lengyelek nyilvesszői. Konstantinnak vagy Cserőnek nem az Úrban vagyok testvére, hanem anyánk és apánk véreben, meg abban a disznóbőr zsákban, amibe előbb engem, aztán őt fektették szüleink. De bogarai szerint nem szólíthatjuk egymást a szüleinktől kapott néven, hanem a papoktól kapottat kell használnunk. Mintha lenne Katalin nevű húgom. Nincs, Gyopárka van, akit Cserő a férjével együtt magával vitt Csanádra a püspök szolgálatára. Megmarkoltam a levelet és a szalmazsákba gyűrtem. Egyetlen hír érdekelt, a legvégén, félig elfelejtve.

Mint később kiderült, nemcsak a pap öcsém gondolta veszélyesnek, ha a békétlenek táború körűl énekelgetnek, hanem a király fő tanácsadója is. Úgy mondták, Vata fia János vezeti a békétleneket, eteti-itatja a varázslókat, küldi szét a konkolyhintőket, vagyis nem nyughat, amíg az ő feje ki nem kerül egy kampón az egyik vár tornyára. És amíg a fősereg gyűlt, addig kisebb csapatokat szétküldtek Vata fia János tiszántúli területének szomszédjaiba. Én Csanádra kértem magam, hogy találkozhasak két testvéremmel, és ha szerencsém van, és elmehetek Bihar felé, Szörénnyel, a harmadikkal. Húsz lovast kaptam magam mellé, és tisztársnak az Iván nevű orosz élő hegyet, akinek sisakjában megfőzhattük volna a húsz ember vacsoráját, és aki két szót bírt magyarul: először azt, hogy *előre*, másodsor, hogy *élj a férfiak és nők törvényével*, csak ezt egy szóban mondta.

A király kiemelte kardomat övemből, megfürdette a napfényben, és vízszintesen tenyeremre helyezte; ami azt jelentette, hogy ismerem a törvényt, ítélek nevében, amerre járok. Igen, ismerem a törvényt, láttam a bőrkötéses könyvet, amibe István király törvényeit összeírták; és hallottam a papokat ismételtetni, hogy az új vallás ellenségeit halál sújtsa.

A Kelen-hegy alatti révnél keltünk át a Dunán. A Duna bal partján, a révnél álló kicsiny templom és néhány ház az utolsó pont, ahol még engedelmesek legfőbb urunknak. Túl már csak pusztá és kiszámíthatatlan, hol faházban, hol sátorban, hol lóháton élő magyarok.

– Előre – mondta Iván, és nekivágtunk a végtelen alföld félig kitaposott útjainak.

Az első faluban csupa nő és gyerek. Földbe mélyített faházak, durván megvágott, egyenetlen gerendákból. Hol vannak a férfiak? – kérdezem. A legelőn, az állatokkal – mondják. Körben füves sík, bármerre lehetnek. Kérlel-

hetetlen szigort mutatok, és harci alakzatba parancsolom a lovasaimat. Kihirdetem a király parancsát, hogy más faluba elmenni, más falubeliekkel érintkezni szigorúan tilos. A második faluban ezt már értelmetlennek tartom. A falvaknak nincs határa, a végtelen alföldön arra terelik a méneseket, amerre éppen hosszabb a fű. Ha egy vagy két nyíllövésnyire legettetnek a másik falutól, de a sajátjukba térnek vissza télire, mi alapján mondanám, hogy a szomszédban jártak? A jószágnak pedig nem mondhatjuk, hogy ne menjenek ki a szabad legelőre.

A távolban néha látunk csordákat, méneseket. Aki teheti, kitér előlünk, szinte üldözni kell gazdáikat. Kérdezem, hol laknak, melyik templomnak adóznak. Ismeretlen helyek felé mutogatnak. Nem mondják, de ül az arcukon, hogy nem érdeklik őket az új törvények. A pusztán a saját törvényük érvényes. Mert van az országban talán egy tucat ügynök, lázító, akik veszedelmekkel fertőzik a népet, azért minden szabad férfit nem lehet bezárni. És mindezt azért a látszatért, hogy az új vallás saját magyarázata szerint megmenthesse pár ember életét. Közben elveszítettük az utat, találmra megüünk keresztül az alföldön.

– Előre, előre – mondogatja Iván, homlokán izzadság csorog, szorosan markolássza szekercéje nyelét. Csak nem tudjuk, merre az előre. Kevés a víz, be kell osztani lónak, embernek. A nap állása az egyetlen tájékozódási pont. A síkon kis halmok, kis erdőfoltok ismétlődnek. De elég a nap. Kelet felé a Tisza. Ha egy faluba nem jutunk el, majd a szomszédból megtudják az új törvényt.

A harmadik nap besenyő faluba érünk. Ugyanolyan piszkos, mint a magyaroké. Nem értjük egymást. Hoznak egy sebhelyes arcú öreget, az beszél magyarul. Iván a második magyar szavát emlegeti. Leveri a szalagos lókoponyákat a póznákról. Gyerekkoromban mi is koponyák előtt áldoztunk. Ha ott-hon maradok, talán ma is. A besenyők morognak, kiértem belőle, hogy a magyarokra is mondanak valamit. Ezeknek Iván a magyar. Nem mernek a közelébe menni.

Ahogy távolodunk a dunai révtől, megváltoznak az emberek. Már nem közönyösek, hanem hűségüket bizonygatják. A papok már rég elmenekültek. Az egyik helyen elfogtak, gödörbe dobtak, és közeledtünk hírére agyonverték egy kuruzslót. Még csorog a vére. Minden rosszat kiabálnak rá, tudatlan szélhámosnak, ördöggel cimborálóknak, szülei gyilkosának mondják. Széles vállú, fekete szakállas ember volt. Parancsba adom, hogy temessék el. Kenyeret és vizet kínálnak. Itt sincs pap.

Este arról beszélgetnek az embereim, hogy a fekete szakállas megérdemelte-e. Negyede, ha igaz, amit ráfogtak, már megérdemelte – mondja az egyik. A többiek a régi vallás védelmezőjét sejtik benne, és holtában sem akarják megsérteni. Bűnbakot csináltak belőle, az ő vérével akarták tisztára mosni magukat – vélik. Csak én gondolom, hogy a falu nem veheti véréit, meg kellett volna várniuk a törvény képviselőjét. Talán éppen azért ölték meg, ne-hogy beszélhessen.

Másnap kora este elérjük a Tiszát. Nem sokkal vagyunk Szeged fölött. A lovak egyből a vízbe gázolnak, hosszú kortyokban isznak. Átveszem az őrséget, hagyom az embereimet levetkőzni és a vízbe ugrálni.

Szegeden mindenki fél, és bezárkózik, ahova tud. A házak közötti utcácskára alig mernek kilépni. Néhány férfi elszökött, hogy beálljon Vata fia János táborába, ezek házát tojással és rohadt zöldséggel dobálták meg. A város kapitánya könyörög, hogy maradjunk; lesz szállás, kenyér, bor és hús, csak védjük meg. A környéken portyázók kószálnak, gyűjtogatnak és gyilkolják az új vallás híveit. Attól fél, ha két varkocsos lovas megjelenik a városban, a nép őt is felkoncolja. A parancsom Csanádra szól, mondom, Szegedet akkor és addig védem, ha közvetlen veszély fenyegeti.

– Nekünk, az új vallás híveinek, kötelességünk összetartani – így beszél. Félbeszakítom.

– Te nem érted, mit jelent az, hogy parancs?

– Hogyne érteném. De amikor mindannyiunk életéért tartozol felelősséggel, akkor nem bújhatsz el parancsok mögé. Egy napon felelned kell a legmagasabb ítélőszék előtt, ahol nem a parancs számít, sőt, Román király sem számít, csak az, hogy megmentettél-e ártatlan lelkeket.

– Vigyázz, mit mondasz, beszéded határos a hűtlenséggel – figyelmeztetem. – Katona vagyok, nem nekem kell megítélni, melyik lélek ártatlan. – Kardomra csapok, mutatom, hogy a király az ítélkezés jogával bocsátott útra. – És szívesen felkoncolok mindenkit, aki szembeszegül a magyarok királyával, de nem látok egy lázadót sem.

– De bármikor ránk törhetnek. Életmentés, életmentés és harmadszor is életmentés a feladatunk, az új vallás parancsolatára. Ne értsd félre, nem az új vallás iránti elkötelezettségedet vonom kétségbe. Tudom, hogy hű szolgálja vagy, hiszen mi másért mennél karddal ellenségeire...

A műsor egyre érdekesebb, és ha nem siettetne a parancs, szívesen hallgatnám még a kergemarhát. Ám az embereimnek kiadott pihenőidő lejárt, gyülekeztek, és nem késlekedhetünk miattam. A városkapitány a maga módján szívélyes búcsút vesz tőlem:

– Ha majd az ítélőszék elé kerülsz, jusson eszedbe az a sok özvegy és árva, akit védtelenül hagyta halálos veszedelemben...

Pedig Szeged éppen nem tűnik védtelennek. Sánc és cölöpkerítés veszi körbe a házakat, és azok számából ítélve ki tudnának állítani a miénknél nagyobb csapatot, hacsak a városi élet nem csinált a férfiakból herélteteket. Itt nem egymás mellé tett ágakból, hanem gyalult, illesztett deszkákból épültek a házak, és nem lombos gally, hanem nád vagy cserép a tető. A szebb házakban nem is földtúrók élnek, hanem szerszámgyártók, kereskedők vagy vámszedők. Ha arra gondolok, apám idejében még hideg, szeles sátrakban aludtak a magyarok, az aranyat csak ékszerként ismerték, és aki nem termelte meg családjá élelmét, a rablás és az éhínség közül választhatott; csodába illőnek tartom a fejlődést. Viszont amikor a soha nem látott kényelem puhányságot és a légy zizegésétől reszkető, magukért fegyvert ragadni nem merészelő rongy embereket szül, vagy az új rend hívei egy mukkanásért agyonverik a régieket, akkor elgondolkodnék a király helyében, tényleg arra kell-e vinni az országot, amerre az új vallás hívei viszik. És mi a kötelességem nekem, akit a király karddal küldött a régi vallás hívei ellen? Nem az én dolgom bíraskodni a hatalmasok parancsa fölött. Kaszaboljam, gyilkoljam a magyart? Hiszen ez az egy, amiben egyenlő bő és szegény, dunántúli és tiszántúli, régi vagy új vallás hívője, hogy magyarnak nevezzük magunkat. Ha magyar és magyar között felmondjuk a testvériséget, főleg, ha a gazdagok és hatalmasok mondják fel, a szegény mitől érezze magát otthon, és mi lenne az az egy, amiben egyenlőnek érezheti magát? Nehéz kezemben a kard, és ezért hiszem, hogy a Hadak Urának jobban tetszen, ha a megegyezést keresnénk Vata fia János nyughatatlan követőivel. Csak merre, merre van a megegyezés, amikor nyilak röpködnek sötét erdőkből?

– Előre – kiáltja Iván.

A Maros völgyének kanyarulataiban már messze elhagytuk a Tiszát, amikor az egyik lovasom mellém léptet. A gyerekarcú, izgága fiú az.

-- Tudom, min gondolkodsz, Kada. Te sem hiszed el, hogy Vata fia János fellázadt. Én sem... Itt járunk a birtoka közelében, és még egy mezítlábas gyerekek nem támadt ránk, nemhogy lázadók...

A fiúnak nem lett igaza, néhány órával később kifosztott, felégetett falura bukkanunk. A papot a templomtoronyra lógatták fel, meztelenül, aranyke-

reszttel a mellén. Nem kérdés, kik tették. A házak fele helyén füstölgő rom és kóválygó állatok. Élő embert a faluban nem találunk, az úton egy-egy gyalog menekülő szerencsétlen ordibálja, hogy meneküljete, jönnek a pogányok.

– Előre – mondom ezúttal én. Parancsunk Csanádra szolt, és nem szeretnék később érkezni a lázadóknál. Fáradt lovainkat gyorsabb haladásra ösztökéljük, felváltva biztatjuk egymást és hatásainkat a kitartásra. De ez sem elég.

A város még nem tűnik elő, a magasra szálló fekete füstöt már messziről látjuk, és az egykor büszke városhoz érve a látvány is komor és fekete. A kaput betörve, a külső palánk helyén üszkös, itt-ott még füstölgő romok. A levegő tele a füst és vér szagával. Az utcákon temetetlen halottak és fölöttük civakodó, gátlásaikat vesztett helyiek. A nagytemplom tornya ledöntve, teteje kiégetve, beszakítva, csak az ég felé meredő, eredetileg fehér, de helyenként megfeketedett falak emlékeztetnek az épület hivatására. A templom közelében és Valter mester iskolája mellett lenyilazott és felkoncolt papok, emberek. A kiszakított ajtón át látjuk, hogy a templomtér belsejében még mindig parázslík egy-két vastagabb gerenda. Elkéstünk.

Végre a romok között találunk egy élő papot. Nagy nehezen előrángatjuk, és a pajzsainkra festett jelképekkel megértetjük, hogy a törvény emberei vagyunk.

– Kik tették? – kérdezem.

– A lázadók.

– Hányan voltak?

– Mint a tenger. Mint réten a fűszál – javítja, mintha nem tudnám, mi az a tenger. De értelmetlen nagyzolása után sem tudom, milyen ereje volt a támadóknak. Vajon húsz lovassal lett volna esélyünk megfordítani a harc állását, vagy mi is áldozatul esünk?

Szétküldöm embereimet, állítsák vissza a rend alapjait, fékezzék meg az egymást marcangoló, lopkodó szomszédokat, és járőröket küldök a városon kívülre. A pap kéretlenül is folytatja a duruzsolást:

– Az ispánt is megölték. A püspököt is megölték. A püspököt kiráncigálták a nyílt térre. Ő Istenhez fohászokodott, *fiat voluntas tua, non sum dignus*, legyen meg a te akaratod, nem vagyok méltó, mondogatta, amikor a gonoszok megragadták. Kérte Istent, bocsásson meg támadóinak, mert nem tudják, mit tesznek. A gonoszok még jobban bedühödtek, és a fejét szétverték egy kövön. A haldokló öreget a Maros holtágába dobták.

– Konstantin kanonokról és Katalin nevű hűgáról tudsz-e valamit? – kérdezem, persze hiába. Órákkal később, amikor a hullákat egymás mellé húzzák az udvaron, akkor látom viszont öcsémet, már ami belőle a Világfa kietlen ágán maradt. Szürke arcát vércsíkok színezik, világos szeme, amivel gyerekként az eldugott játékaimat kikutatta, a semmibe tekint. Kopaszságát a papok szokásának köszönheti, nem a természetnek, mint apánk. És bal oldalán, ahol a leborotvált fejbőr találkozik volna a haj első vonalával, egy éles és mély vágás látszik, mintha csak a borotváló penge szaladt volna túl. A seben mélyen be tudnék tekinteni az agyvelejébe. Jó utazást, Cserő, mondom magamban, nem írsz már több latin levelet, nem küldesz utánam felesleges életbölcseéseket, amiből legalább azt tudnám, hogy gondolsz rám.

Ahogy teste mellett állok, egy öregasszony lép mellém, és motyogásából kiértek néhány szót.

– Na, ezt is... Találkozhat odaát a rokonaival...

– Ismered a rokonait? – fordulok hozzá.

– Ismertem. A szomszédomban laktak. A kanonok úr gyakran látogatta őket.

– Hol vannak? Mi van velük?

– Megégték. Rájuk gyújtották a házat.

Kérem, hogy vezessen a házukhoz. Valóban nem sok maradt belőle. A négyszög alakú, földbe ásott alap, és benne szenes gerendacsonkok. Hamvak után kutatni reménytelen lenne. Ez tehát a sírja Gyopárka, avagy Katalin húgomnak, férjének, három gyereküknek és a negyediknek, aki meg sem érkezett. De mivel szüleik a papoknak szolgáltak, a vak és esztelen düh ellenséget sejtett bennük.

Legyen így, gondolom, és megmarkolom a kardomat. Két szemem alá két hosszanti sebet vágok a bosszú jeléül. Ha nektek egy várandós asszony élete sem drága, akkor én sem fogom sajnálni véreteket!

Három nappal későbbre a holtakat már eltemettjük, a város rendjét a körülményekhez képest visszaállítjuk, és a vármegyében kószáló királyhű fegyveresek csatlakozásával hadunk is felduzzad. Én csoportot vezetek a Maros völgyében keletre felderíteni és a kifosztott városnak ételmet szerezni. Arad előtt egy nyomorúságos, hat vagy hét házból álló faluba sikoltozásra és csatazajra érünk be. Ugyanakkor érkezünk, mint a lázadók fosztogató csapata. Hujjogva rögtön rájuk rontunk, és mivel a találkozás őket jobban meglepi, némelyik kezében nem is rendes fegyver áll, csak ásó vagy kasza, az első percben vagy hatot megszabadítunk életétől. Kevés megmaradt lovasuk vágatva menekül, a gyalogosok a falu túlsó szélé felőli dűlő felé hátrálnak. Amíg a mi íjászaink szemből ritkítják azokat, én és legközelebbi társaim mögéjük kerülünk. Megnyomkodom a szemem alatti sebhelyet, hogy szivároгjon belőle a bosszú jeleként a vér.

Az első gyalogost olyan gyorsan szúrom le, hogy csodálkozni sem marad ideje. A többiek kétségbeesetten forgolódnak, hogy a szemből támadókra vagy ránk, hátulról érkezőkre figyeljenek inkább.

Már csak öten vagy hatan állnak embereim gyűrűjében, amikor arra leszek figyelmes, hogy az egyik sisakos, buzogányos lázadó mélyen a szemembe néz, de nem támad, mintha mondani akarna valamit. Arcába tekintek, és a fémesen kék szem egyszerre ismerősnek tűnik, mintha Cserő fennakadt szemét látnám vona viszont.

– Kada! – mondja.

– Szörényi! – kiáltom, amint felismerem egyetlen élő testvéretem.

– Mit csinálsz te itt? A zsarnokság pribékjei között?

– Te mit csinálsz lázadók és gyilkosok között?! – Kicsavarom kezéből és a földre dobom buzogányát. – Ő az enyém! – kiáltom társaimnak, emlékezve, hogy a háború törvénye nem ismer kegyelmet, legfeljebb foglyot. A pillanatnyi megtorpanásban a többi lázadó is eldobálja fegyverét, ezeket társaim gyorsan megkötözik.

– Közülünk senki nem akart gyilkos lenni, Kada! Hányszor kértük, hogy élhessünk a régi vallás szerint, régi szabadságaink szerint? Hányszor mondtuk, jó, jöjjenek és beszéljenek az új vallás papjai, de ne tegyék kötelezővé hitüket! Hányszor? És mi lett? Lenézés, verés, megszegényítés, végül kivégzés; mert kötelező nekünk a távoli okoskodók igazában hinni. Itt körülöttem csupa jó szándékú ember fekszik holtan, akik nem akartak mást, csak szabadságot és élhető életet.

– Jó szándékú emberek, akik megölték két testvéreidet!

– Tudom.

– Mi az, hogy tudod?

– Ott voltam. Ott voltam, amikor kifosztottuk Csanádot, felkoncoltuk a papokat, és felgyújtották a nővérem házáat. Mondtam, hogy ne tegyék, de nem ért a szavam semmit. Ha egyszer már kiszabadult az indulat... Megvadult bikát nem lehet egy szóval visszaparancsolni... Legtöbb, amit tettem volna, hogy eléjük ugrom, és meghalok én is.

– Legalább a becsületed megőrződ... Lehet, hogy jobban jársz.

- Te nekem ne papolj!
- Persze. Minek... Itt a lovam, vidd, és menj mindig délnek. Ha eléred a szoros, ahol a Duna áttör a hegyeken, megmenekültél. Azon túl már Bizánc, ott már nem ér el a magyar törvény.
- Egyem a száműzöttek keserű kenyerét?
- Szerintem tudod, mi az elfogott lázadók sorsa – kezébe nyomtam lovam kantárját, és az előbb elvett buzogányt.
- Rendben. De én is hagyok itt neked valamit. Testvéreink közül egyedül te maradsz az országban, neked kell utódainkról gondoskodnod. Apáink Isten kísérjen, Kada – mondja és elvágtat dél felé. Lova patájának dübörgését hamar elnyeli a sár.

•

Árpád-nembeli Emerik fia Román király seregei átkeltek a Tiszán, és néhány nap alatt szétkergették a lázadókat. Akinél fegyvert találtak, azzal a fegyverrel ölték meg. Akit egy tanú lázadónak állított, annak gyónnia kellett; ha nem beszélt, kivágták a nyelvét, és lefröcskölték szenteltvízzel. Vata fia Jánost tüzes fogókkal tépték szét, húsát a királyné medvéjével etették meg. Rasdi nevű fő papnőjét verembe dobva éhezgettük, amikor kínjában a saját lábát ette, és sebe elüszkösödött, utolsó óráira a veremből kivittük a piactérre, hogy a nép okulhasson sorsából. Csanádi ispánnak a szegedi kapitányt tették meg bátor helytállásáért.

Engem, a méltatlan szolgát is kérdezgettek a tintanyalók az eseményekről, és elmondtam mindent, ahogy történet. Véletlenül még hallottam, amikor a kijelölt pap lediktálta a királyi évkönyvbe: „1060: Gonoszok és tudatlanok Vata fia János vezetésével nagy békétlenséget tettek, és kis híján vészt hoztak sok ártatlan lélekre.”